

TALABA YOSHLARDA ESTETIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY ASPEKTIV JARAYON SIFATIDA

Abdisalomova Umida Yoqubjon qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti birinchi bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talaba yoshlar estetik madaniyatini shakllantirish jarayoni falsafiy kategoriya sifatida tahlil qilinadi. Globallashuv, raqamli axborot makonining kengayishi, madaniy muhitning tezkor o'zgarishi sharoitida estetik tarbiyaning ahamiyati yoritilgan. Estetik madaniyatning shaxs ma'naviy-axloqiy kamolotidagi o'rni, go'zallikni idrok etish, badiiy did, estetik ongning shakllanishi kabi jarayonlarning falsafiy asoslari Hegel, Kant, Shiller kabi mutafakkirlar qarashlari bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar: Estetik madaniyat, estetik ong, nafosat, go'zallik falsafasi, badiiy did, estetik tarbiya, talaba yoshlar, ma'naviy kamolot, falsafiy tahlil, globallashuv, raqamli madaniyat, san'at, badiiy idrok, shaxs kamoloti.

Abstract: This article analyzes the process of forming the aesthetic culture of student youth as a philosophical category. The importance of aesthetic education in the context of globalization, the expansion of the digital information space, and the rapid change of the cultural environment is highlighted. The philosophical foundations of such processes as the role of aesthetic culture in the spiritual and moral development of the individual, the perception of beauty, artistic taste, and the formation of aesthetic consciousness are enriched by the views of thinkers such as Hegel, Kant, and Schiller.

Keywords: Aesthetic culture, aesthetic consciousness, elegance, philosophy of beauty, artistic taste, aesthetic education, student youth, spiritual development, philosophical analysis, globalization, digital culture, art, artistic perception, personal development.

Zamonaviy globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi va madaniy muhitning tezkor o'zgarib borishi sharoitida talaba yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirish masalasi dolzarb ijtimoiy-falsafiy muammolardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Bugungi kunda yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitish, ularning badiiy-estetik tafakkurini rivojlantirish, go'zallikni anglash va baholash ko'nikmalarini shakllantirish jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Zero, estetik madaniyat shaxsning ma'naviy olami, dunyoqarashi, xulq-atvori va ijtimoiy faolligini belgilovchi omil bo'lib, uning hayotiy faoliyatida estetik mezonlarga amal qilishini ta'minlaydi.

Falsafiy qarashlarda estetik madaniyat shaxsning borliqni go'zallik mezonlari asosida anglashiga yordam beradigan murakkab ijtimoiy-madaniy jarayon sifatida talqin etiladi. Talaba yoshlar estetik qadriyatlarni o'zlashtirish jarayonida nafaqat san'at namunalari, balki ijtimoiy hayotning barcha jabhalaridan estetik mazmun izlay boshlaydi. Bu esa ularda

ma'naviy kamolot, ijodiy tafakkur, badiiy idrok, estetik ong va ijtimoiy mas'uliyatning shakllanishiga zamin yaratadi.

Raqamli madaniyatning kengayishi, virtual makonning kuchayib borishi talaba yoshlarning estetik didi, qadriyatlari va dunyoqarashiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur jarayonda ma'naviy tarbiya, madaniy immunitet va estetik ongning yetarli darajada shakllanmaganligi yoshlar ongiga salbiy axborotlarning tez singib ketishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli estetik madaniyatni falsafiy jihatdan chuqur tahlil qilish, uni ta'lim jarayoniga tizimli ravishda integratsiya qilish zarurati bugun yanada oshib bormoqda.

Estetika fanining insonparvarlik, nafislik, badiiy did, go'zallikni idrok etish, hissiy olamni boyitish kabi masalalarni qamrab olishi talaba yoshlar tarbiyasida uning ahamiyatini yanada kuchaytiradi. Hegel, Kont, Shiller kabi mutafakkirlarning estetik tafakkur haqidagi qarashlari ham mazkur mavzuning nazariy asoslarini yanada boyitadi. Zamonaviy pedagogik va falsafiy tadqiqotlar estetik tarbiyaning talaba yoshlarni ma'naviy barkamol, intellektual yetuk va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishdagi hal qiluvchi o'рни borligini ko'rsatmoqda.

Shu o'rinda talaba yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirish masalasi ta'lim jarayonining barcha bosqichlari, ma'naviy-axloqiy tarbiya, kommunikativ madaniyat, ijtimoiy faoliyat va shaxsiy o'zini namoyon qilish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan kompleks jarayon sifatida alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur omillar talaba yoshlar estetik madaniyatini shakllantirishning falsafiy jihatlarini o'rganish, uning nazariy asoslarini asoslab berish va ta'lim jarayoniga samarali joriy etish bugungi ijtimoiy-madaniy taraqqiyotning dolzarb vazifalari qatoriga kirishini ta'kidlaydi.

Bugungi kunda yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitish, ularda estetik madaniyatni shakllantirish jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biridir. Estetik madaniyat – bu insonning go'zallikni idrok etishi, uni anglab qadrlashi hamda hayotiy faoliyatida estetik mezonlarga tayanishi bilan bog'liq murakkab falsafiy-ijtimoiy jarayondir. Ayniqsa, talaba yoshlar uchun estetik tarbiyaning o'рни beqiyos bo'lib, ularning tafakkuri, xulqi, dunyoqarashi hamda madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Falsafiy yondashuvlarga ko'ra, estetik madaniyat shaxsning borliqni go'zallik mezonlari asosida anglashiga yordam beradi, shu orqali u jamiyatda o'zining ma'naviy va madaniy pozitsiyasini mustahkamlaydi. Talaba yoshlar estetik qadriyatlarni o'zlashtirish jarayonida nafaqat san'at namunalari, balki ijtimoiy hayotning barcha jabhalaridan estetik ma'no izlay boshlaydi. Bu esa shaxsning ma'naviy kamolotga erishishida, ijodkorlik qobiliyatining rivojlanishida va hayotga ongli munosabatini shakllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy axborot makonining kengayishi, raqamli madaniyatning rivojlanishi talaba yoshlarning estetik ehtiyojlari va dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois ta'lim jarayonida estetik tarbiyani falsafiy jihatdan puxta asoslash, uni tizimli ravishda yo'lga qo'yish zarurati yanada kuchaymoqda. Talaba yoshlarni estetik

jihatdan yetuk, ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalash jamiyatning barqaror taraqqiyoti va ma'naviy yuksalishi uchun muhim shartlardan biridir.

Talaba yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirish masalasi o'z mohiyatiga ko'ra insonning nafosatga munosabati, go'zallikni anglash va baholash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan murakkab falsafiy jarayondir. Estetika fani tarixan go'zallik, nafislik, nafosat va san'atning ichki qonuniyatlarini o'rganuvchi ilm sohasi sifatida shakllangan. Adabiyotlarda qayd etilishicha, estetik tafakkur rivoji nafaqat san'at bilan, balki insonning ma'naviy olami, hissiyati va ongining takomillashuvi bilan bevosita bog'liqdir³.

Hegel estetika atamasi mazmuniga to'liq mos kelmasligini ta'kidlab, uni insonning barcha his-tuyg'ulariga nisbatan qo'llashni tor deb hisoblaydi. Uning fikricha, estetika asosan nafis tuyg'ular va ularga zid kechinmalarni o'rganishi lozim. Bu yondashuv talaba yoshlar estetik tarbiyasida ham muhim bo'lib, ularni shunchaki san'at asarlaridan zavq olishga emas, balki ulardagi badiiy mazmunni tushunish, badiiy didni rivojlantirishga yo'naltiradi⁴.

Estetika "go'zallik falsafasi" sifatida ko'rilgan bo'lsa-da, adabiyotlarda ta'kidlanishicha, uning doirasi bundan ancha keng: unda fojiaiviylik, kulgililik, ulug'vorlik, mo'jizaviylik, uyg'unlik, noziklik kabi ko'plab tushunchalar mavjud. Talaba yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirishda aynan mana shu kategoriyalarning mazmunini anglash ularda nafosatni his qilish, badiiy tafakkurni rivojlantirish va voqelikni estetik mezonlar asosida baholash ko'nikmasini hosil qiladi.

Estetik ongning shakllanishi, eng avvalo, talabaning go'zallikni to'g'ri idrok etishi bilan boshlanadi. Quvvatov Sardorning fikricha, "Go'zallikning o'zi tabiatning, jamiyatning yoki san'atning tasodifiy mahsuli emas, balki inson tafakkuri orqali anglanadigan ma'naviy hodisadir"⁵. Masalan, me'moriy yodgorliklar, tabiat manzaralari yoki san'at asarlari badiiy estetik ta'sirga ega bo'lishi uchun, inson ularni ma'naviy mezonlar bilan baholashi zarur. Bu jarayon talabalarning badiiy didini, estetik mulohaza yuritish qobiliyatini shakllantirishga yordam beradi⁶.

Estetikaning yana bir muhim falsafiy jihat — uning insonparvarlikka asoslanganligidir. San'atning estetik ahamiyati shundaki, u insonni go'zallik sari chorlaydi, unda mehr-muruvvat, nafosat, o'zlikni anglash, go'zallikni yaratishga intilish kabi fazilatlarni uyg'otadi. Talaba yoshlar san'at bilan muntazam muloqotda bo'lish orqali jamiyatning estetik qadriyatlarini chuqur anglaydi, madaniy me'yorlarni o'zlashtiradi va ularni hayotiy faoliyatida qo'llashga harakat qiladi.

³ Najmiddinova S.A. Talabalarning estetik madaniyatini shakllantirishning pedagogik va psixologik xususiyatlari. "Journal of science-innovative research in Uzbekistan" jurnali. 2024-yil.2-son. –B.139.

⁴ Shermatova X.M., G'anijonova O'.D. Talaba yoshlar o'rtasida estetik madaniyatning o'rni. "Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences" International scientific-online conference. –B.67.

⁵ Quvvatov S.I. Conceptual foundations and modern practice of aesthetic education in personality development. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities. 2025-y. –P.74.

⁶ Shermatova X.M., G'anijonova O'.D. Talaba yoshlar o'rtasida estetik madaniyatning o'rni. "Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences" International scientific-online conference. –B.69.

Shu nuqtai nazardan, talaba yoshlar uchun estetik madaniyatni shakllantirish faqat san'at darslari yoki madaniy tadbirlar bilan cheklanmaydi; aksincha, bu jarayon ta'limning barcha bosqichlarida — ma'naviy-axloqiy tarbiya, falsafiy dunyoqarash, kommunikativ madaniyat va ijtimoiy faoliyat bilan uzviy bog'liqdir. Estetik madaniyat o'z navbatida talabaning shaxs sifatida yetuklashuvi, tafakkuri kengayishi va ijtimoiy mas'uliyatining yuksalishiga xizmat qiladi.

San'atning estetik tarbiyadagi o'rni adabiyotlarda alohida ta'kidlanadi. San'at — bu insonning o'zini o'ziga ko'rsatuvchi ulkan ko'zgu bo'lib, u shaxsni tarbiyalaydi, o'qitadi, go'zallashtiradi. Talaba yoshlar san'at asarlari orqali hayotning turli jabhalarini, insoniy muammolarni, tarixiy tajribalarni his qiladi va ulardan ma'naviy xulosalar chiqaradi. Shu tariqa, estetik madaniyat talabalarda nafaqat badiiy didni, balki hayotni go'zallik mezonida ko'rish ko'nikmasini ham shakllantiradi.

Talaba yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirish — bu murakkab, ko'p qirrali jarayon bo'lib, insonning nafosatga munosabati, go'zallikni anglash va baholash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Estetika nafaqat san'atni o'rganish, balki insonning ma'naviy olami, hissiyati va tafakkurini boyitish bilan bevosita bog'liq.

Hegel va boshqa olimlarning fikrlariga ko'ra, estetik tafakkur insonning nafis tuyg'ularini rivojlantirish, san'at asarlaridagi badiiy mazmunni tushunish va badiiy didni shakllantirish orqali amalga oshadi. Shu bilan birga, estetik madaniyat talabaning shaxs sifatida yetuklashuvi, go'zallikni anglash va uni hayotiy faoliyatida qo'llash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.

San'at va go'zallik talabalarda nafosatni his qilish, estetik mulohaza yuritish va voqelikni estetik mezonlar asosida baholash ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu tariqa, estetik madaniyat talabalarda nafaqat badiiy didni, balki hayotni go'zallik mezonida idrok etish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Umuman olganda, estetik madaniyatni rivojlantirish ta'limning barcha bosqichlariga integratsiyalashgan holda, talabaning ma'naviy, intellektual va ijtimoiy jihatdan yetuk shaxs bo'lib shakllanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Najmiddinova S.A. Talabalarning estetik madaniyatini shakllantirishning pedagogik va psixologik xususiyatlari. "Journal of science-innovative research in Uzbekistan" jurnali. 2024-yil.2-son. –B.139.
2. Shermatova X.M., G'anijonova O'.D. Talaba yoshlar o'rtasida estetik madaniyatning o'rni. "Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences" International scientific-online conference. –B.67.
3. Quvvatov S.I. Conceptual foundations and modern practice of aesthetic education in personality development. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities. 2025-y. –P.74.

4. O'G'LI, XOLIQULOV MUHAMMAD QAXOR. "GEO-IDEOLOGICAL PROCESSES AND LAWS OF THEIR ORIGIN." *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences* 4 (2024): 22-27.

5. Xoliqulov, Muhammad Qaxor O'G'Li. "MA'NAVIYAT TUSHUNCHASINING MOHIYATI, UNING JAMIYAT STRUKTURASIDAGI O'RNI VA ROLI." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 4.26 (2024): 384-388.

6. Kholikulov, Mukhammad. "Scientific-Theoretical and Philosophical Origin of the Doctrine of Unity in Sufism." (2023).

7. Muhammad, Xoliqulov. "GLOBALLASHUV SHAROITIDA YUZ BERAYOTGAN GEOMAFKURAVIY JARAYONLAR TADQIQINING FALSAFIY-METADOLOGIK ASOSLARI." *Scientific and innovative research in the social and humanitarian sphere* 1.3 (2025): 105-109.

8. Xoliqulov, M. Q., & Jumanov, H. N. (2025). GLOBALIZATSIYA JARAYONINING SAN'AT VA BADIY ADABIYOT VOSITASIDA MILLIY QADRIYATLARGA TRANSFORMATIV TA'SIRI. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 40(1), 203-210.

9. Xoliqulov, M. Q., and H. N. Jumanov. "GLOBALIZATSIYA JARAYONINING SAN'AT VA BADIY ADABIYOT VOSITASIDA MILLIY QADRIYATLARGA TRANSFORMATIV TA'SIRI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 40.1 (2025): 203-210.

10. Abduqodirov, Asilbek, and Muhammad Xoliqulov. "YOSHLARDA MAFKURAVIY IMUNITETNI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM TIZIMINIDAGI KONSEPTUAL JIHATLARI." *Академические исследования в современной науке* 3.27 (2024): 100-105.

11. Kholikulov, Muhammad, and Hasan Jumanov. "THE CONCEPT OF PERSONAL PERFORMANCE IN THE THOUGHT OF ABU MANSUR MATURIDI." *Bulletin news in New Science Society International Scientific Journal* 2.1 (2025): 252-261.

12. Azlarova, Ozodaxon Xasanxonovna. "DAVLATNING KELIB CHIQISHI NAZARIYASI (SIVILIZATSION YONDASHUVLAR MISLIDA)." *Analysis of world scientific views International Scientific Journal* 3.1 (2025): 141-149.

13. O'G'Li, Xoliqulov Muhammad Qaxor, and GG'Ofirova Muxlisa. "Ofur Qizi." *A. NAVOIYNING AR. BAIN (QIRQ HADIS) ASARIDA TARBIYA TO 'G 'RISIDAGI QARASHLARI.* TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI 4 (2024): 24-28.

14. O'G'LI, XOLIQULOV MUHAMMAD QAXOR. "GEO-IDEOLOGICAL PROCESSES AND LAWS OF THEIR ORIGIN." *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences* 4 (2024): 22-27.

15. Xoliqulov, Muhammad Qaxor O'G'Li. "MA'NAVIYAT TUSHUNCHASINING MOHIYATI, UNING JAMIYAT STRUKTURASIDAGI O'RNI

VA ROLI." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 4.26 (2024): 384-388.

16. Kholikulov, Mukhammad. "Scientific-Theoretical and Philosophical Origin of the Doctrine of Unity in Sufism." (2023).

17. Muhammad, Xoliqulov. "GLOBALLASHUV SHAROITIDA YUZ BERAYOTGAN GEOMAFKURAVIY JARAYONLAR TADQIQINING FALSAFIY-METADOLOGIK ASOSLARI." *Scientific and innovative research in the social and humanitarian sphere* 1.3 (2025): 105-109.

18. Xoliqulov, M. Q., & Jumanov, H. N. (2025). GLOBALIZATSIYA JARAYONINING SAN'AT VA BADIY ADABIYOT VOSITASIDA MILLIY QADRIYATLARGA TRANSFORMATIV TA'SIRI. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 40(1), 203-210.

19. Xoliqulov, M. Q., and H. N. Jumanov. "GLOBALIZATSIYA JARAYONINING SAN'AT VA BADIY ADABIYOT VOSITASIDA MILLIY QADRIYATLARGA TRANSFORMATIV TA'SIRI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 40.1 (2025): 203-210.

20. Abduqodirov, Asilbek, and Muhammad Xoliqulov. "YOSHLARDA MAFKURAVIY IMUNITETNI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM TIZIMINIDAGI KONSEPTUAL JIHATLARI." *Академические исследования в современной науке* 3.27 (2024): 100-105.

21. Kholikulov, Muhammad, and Hasan Jumanov. "THE CONCEPT OF PERSONAL PERFORMANCE IN THE THOUGHT OF ABU MANSUR MATURIDI." *Bulletin news in New Science Society International Scientific Journal* 2.1 (2025): 252-261.

22. Azlarova, Ozodaxon Xasanxonovna. "DAVLATNING KELIB CHIQISHI NAZARIYASI (SIVILIZATSION YONDASHUVLAR MISLIDA)." *Analysis of world scientific views International Scientific Journal* 3.1 (2025): 141-149.

23. O'G'Li, Xoliqulov Muhammad Qaxor, and GG'Ofirova Muxlisa. "Ofur Qizi." *A. NAVOIYNING AR." BAIN (QIRQ HADIS) ASARIDA TARBIYA TO 'G 'RISIDAGI QARASHLARI." TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI* 4 (2024): 24-28.